

JU
Kalle Larsson

Nyhetsbrev för överförmyndare - Hösten 2024

Hej,

Årets tredje nyhetsbrev för överförmyndare är en överblick kring olika rättsfall och aktuell information med mera till Er med intresse för överförmyndarfrågor och angränsande områden.

Om du som läsare har tips på något vi borde förmedla till fler, hör gärna av Er. Trevlig läsning!

Rättsfall och domar

Förvaltare entledigades då hen låtit huvudman bekosta förvaltarens kostnader vid nöjesresor

I samband med granskning av årsräkning för 2022 noterade överförmyndaren att förvaltaren vid två tillfällen rest med sin huvudman till nöjesaktiviteter och att huvudman då fått bekosta förvaltarens resor, övernattning, måltider med mera om sammanlagt 10 222 kr. Överförmyndaren beslutade att entlediga förvaltaren med hänvisning till 12 kap. 3-4 §§ samt 14 kap. 12 § FB. Tingsrätten fastställde överförmyndarens beslut. Förvaltaren överklagade tingsrättens beslut och menade att resorna varit på huvudmannens initiativ och att sådana rekreationsresor kommit huvudman till del. Att kostnaderna inte påverkat huvudman i nämnvärd omfattning.

Hovrätten bedömer att resorna skett på huvudmannens initiativ och har haft karaktär av rekreationsresor. Vidare att det inte finns något hinder för en förvaltare att följa med på sådana resor vilket dock inte är sådant som en förvaltare normalt sett är beredd att göra.

Hovrätten bedömer inte att det skett transaktioner som anses vara bortgivande av huvudmans egendom. Vidare att resorna har varit till nytta för huvudman. Dock har huvudmans intressen blandats med förvaltarens intressen på ett sätt som medför sammanblandning vilket inte är acceptabelt för en förvaltare. Hovrätten skriver också i sina domskäl att de båda resorna inte heller blivit avstämda med överförmyndaren om de vore lämpliga

varmed förvaltaren själv bestämt att huvudman ska stå för förvaltarens kostnader. Tingsrättens beslut ändrades inte varmed entledigandet kvarstod.

Göta hovrätt, mål nr Ä 989-24 meddelad 2024-06-17.

Interimistiskt förvaltarskap vid bedrägeri

En god man larmade till överförmyndaren om att huvudmannen spenderat över 100 000 på olika kryptovaluta varmed sparat kapital minskat från 130 000 till 20 000 kr. Enligt uppgift hade huvudman som till vardags är boende på ett LSS-boende, blivit kär i en youtuber och hoppades kunna bli miljonär och flytta ihop med sin nya kärlek i USA. Enligt huvudman fanns pengarna kvar på ett delat konto med sin nya kärlek och skulle utgöra startkapital för en framtida flytt.

Tingsrätten anordnade ett interimistiskt förvaltarskap. Huvudman överklagade tingsrättens beslut.

I hovrätten menade huvudman att det under lång tid erhållits hjälp från en god man samt att samarbete fungerat väl men att hen inte längre behöver hjälp med sin ekonomi. Att överförda medel är endast en omplacering. Hovrätten bedömde att överförmyndaren inkommit med tillräckligt underlag för att ett interimistiskt förvaltarskap ansågs nödvändigt varmed överklagan avslogs.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr Ä 807-24, meddelad 2024-06-14.

Anordnat godmanskap upphävt då det redan fanns ett godmanskap sedan 1987

En god man avled vilket medför att det är överförmyndaren som ska ombesörja ett så kallat byte, att förordna en ny god man i ett ärende som pågått sedan 1987. Hälsinglands tingsrätt anordnade istället ett nytt godmanskap. Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut och menade att eftersom det redan fanns ett aktivt godmanskap vore ytterligare ett godmanskap obehövligt. Den god man som tingsrätten förordnat kunde istället bli förordnad av överförmyndaren som är behörig att göra detsamma. Hovrätten upphävde tingsrättens beslut.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr Ä 29-24, meddelad 2024-07-30.

Förvaltarskap nödvändigt vid drogmissbruk, psykos och skuldsättning

Överförmyndaren ansökte om anordnande av förvaltarskap utifrån bland annat den enskildes drogutlösta psykos, abstrakt tänkande, missade räkningar och omväxlande inställning till stöd från sin omgivning.

Tingsrätten avslog ansökan (2023-10-05) och menade att överförmyndaren inte hade styrkt att den enskilde for illa eller var ur stånd att vårda sig själv

eller sin egendom. Att den enskilde hade insikt om att reglera sina skulder samt att det inte förelåg någon akut situation med tanke på aktuell vistelse på LVM-hem samt ett kommande beviljat LSS-boende. Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut.

Hovrätten biföll överklagan och anordnade förvaltarskap (2023-11-09). Högsta domstolen undanröjde hovrättens beslut 2024-07-01 och återförvisade målet till hovrätten.

Vid hovrättens förnyade prövning, framförde överförmyndaren att den enskildes missbruk medförde behov av förvaltarskap då skuldsättning för att få narkotikaklassade läkemedel hade fortsatt.

Hovrätten biföll överförmyndarens överklagan och konstaterade att förvaltarskap ansågs nödvändigt utifrån den enskildes hälsotillstånd (blandmissbruk, blandberoende, drogutlösta psykoser etc).

Hovrätten för västra Sverige, mål nr Å 4553-24, meddelad 2024-08-15.

Uteblivna eller försenade årsräkningar, sammanblandning m.m. grund för entledigande

Överförmyndaren beslutade om entledigande av en god man då hen inte längre ansågs lämplig. Bland annat hade sammanblandning, otillåten gåva och bristande redovisning förekommit.

God man överklagade och menade bland annat att vissa årsräkningar granskats utan anmärkning, att skuldsättning inte skett men väl utlägg för huvudman med mera. I vart fall menade god man att hen skulle kvarstå i uppdraget avseende *sörja för person*. Tingsrätten avslog överklagan avseende entledigande för *bevaka rätt* och *förvalta egendom* men ändrade överförmyndarens beslut avseende god man för *sörja för person*. Enligt domskäl hade försummelse skett vid utövandet avseende *förvalta egendom* och *bevaka rätt*. Gällande *sörja för person* menade tingsrätten att den gode mannen tagit huvudsakligt ansvar för huvudman under hela hans liv och verkar vara den enda som kan kommunicera med huvudman. Att den enskilde hade förtroende för den gode mannen och att principen om självbestämmande får genomslag. Trots misskötsamhet med de ekonomiska och administrativa delarna menade tingsrätten att detta inte diskvalificerade hen som god man för *sörja för person*. Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut.

Hovrätten har hållit sammanträde där också vittnen har hörts. Inledningsvis konstaterar hovrätten att det inte längre finns samarbetsvårigheter mellan boendet och den nu entledigade gode mannen. Däremot finns samarbetsvårigheter mellan den nuvarande gode mannen och den entledigade gode mannen tillika mamma till huvudman vilket försvårat uppdraget. Hovrätten fäster vidare vikt vid att redovisningshandlingar, trots

påminnelser, har lämnats in för sent. Därmed är inte den entledigade gode mannen lämplig som god man och hovrätten entledigar således den gode mannen även i delen *sörja för person*.

Svea hovrätt, mål nr Å 15840-23, meddelad 2024-06-13.

Betalningsansvar för huvudman trots bland annat påstående om bristande information om kostnad för godmanskap

Tingsrätten ändrade överförmyndarens beslut avseende betalningsansvar för arvode och gjorde en annan bedömning avseende huvudmans inkomster samt anförde att den enskilde har beviljats skuldsanering

Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut och menade att det ursprungliga arvodesbeslutet var riktigt. Att endast aktivitetsersättningen ingått som underlag för bedömning av betalningsansvar samt att skuldsanering inte ska påverka sådant beslut. Hovrätten konstaterar att vid bedömning av arvode för en del av ett år, är det inkomster under aktuell period som är föremål för beslutets prövning. Vid hovrättens prövning översteg inkomsterna aktuell gräns om 2 343 kr vilket motsvarar överförmyndarens beslut om betalningsansvar för arvode. Den enskilde har enligt hovrätten möjlighet att få täckning för arvodeskostnaden genom ändrat förbehållsbelopp. Att inte erhålla information om att ett godmanskap kan medföra en kostnad, medför inte någon annan bedömning enligt hovrätten.

Göta hovrätt, mål nr Å 2070-24, meddelad 2024-06-03.

Godmanskap inte hinder för att ingå eller betala av lån

En person med lindrig intellektuell funktionsnedsättning ingick ett avtal om lån med hjälp av ett BankID med en bank under 2020. Under 2021 anordnades ett godmanskap. Den enskilde bestred betalningsansvar och menade bland annat att någon annan lånat hans e-legitimation. Under processen har det återopats att den enskilde hade nedsatt rättshandlingsförmåga och därför erhållit stöd i form av en god man.

Hovrätten konstaterar att den enskildes hälsotillstånd inte var av sådant slag att avtalet var ogiltigt eller att hen fråntagits sin rättshandlingsförmåga såsom vid förvaltarskap. Den enskilde är således bunden av låneavtalet.

Svea hovrätt, mål nr T 2745-23 , meddelad 2024-05-28.

Göta hovrätt ska pröva om tidigare god man gjort sig skyldig till grov trolöshet mot huvudman, grovt bedrägeri m.m.

Örebro tingsrätt dömde en tidigare förordnad ställföreträdare för grov trolöshet mot huvudman, grovt bedrägeri och trolöshet mot huvudman

avseende händelser under 2019-2022 mot sammantaget 10 olika huvudmän. Tingsrätten bedömde påföljden till 5 års fängelse.

Tingsrättens avgörande är överklagat och ska prövas av Göta hovrätt under 2024/2025.

Örebro tingsrätt, mål nr B 5851-22, meddelad 2024-05-30.

Journalist nekas handlingar och överförmyndaren kan varken bekräfta eller dementera handlingars existens utifrån skyddade uppgifter

Flera kammarrätter har under sommaren 2024 prövat en granskande journalists begäran om att få ta del av handlingar med stöd av en fullmakt från en huvudmans föräldrar där begäran har skickats till relativt många olika överförmyndare med anledning av att huvudmannen har skyddade personuppgifter.

Fullmakt

Gällande fullmakten har Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 1198-24 m.fl. bedömt att det saknas anledning att ifrågasätta fullmakten. Kammarrätten i Stockholm, mål nr 3189-24 har bedömt att föräldrarna saknar möjlighet att förfoga över sekretessen (till skillnad från en huvudman) och därmed inte har befogenhet att häva sekretessen genom en fullmakt.

Skyddade personuppgifter

I flera avgöranden har Kammarrätterna bedömt att överförmyndaren varken kan bekräfta eller dementera om handlingar finns hos överförmyndaren då de begärda handlingarna rör en person som har skyddade personuppgifter. Då begäran har skickats till flera myndigheter finns det en risk för att de uppgifter som begärs kan ge ledning om var personen med skyddad folkbokföring vistas. Begäran avslogs med hänvisning till 21 kap. 3 a § OSL som har företräde framför 32 kap. 5 § OSL med koppling till 16 kap. 7 § FB.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3695-24

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3644-24

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3332-24

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3375-24

Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 1199-24

God man får inte tillgång till e-postadresser till andra ställföreträdare

En god man begärde att få ta del av e-postadresser till erfarna ställföreträdare i syfte att samarbeta i föreningsform. Överförmyndaren avslög den enskildes begäran med hänvisning till 32 kap. 4 § OSL.

Kammarrätten konstaterar att namn på gode män och förvaltare i allmänhet

kan anses vara harmlösa uppgifter som kan lämnas ut utan att den enskilde lider skada eller men. Detsamma kan dock inte sägas om kontaktuppgifter till dessa ställföreträdare, oaktat den enskildes syfte med begäran. Sekretess enligt 32 kap. 4 § OSL hindrar ett utlämnande av e-postadresser till ställföreträdare varmed överklagan avslogs.

Kammarrätten i Stockholm, mål nr 3229-24, meddelad 2024-07-25.

Kommentar: Några kammarrättsavgöranden gör gällande att inte ens namn på olika ställföreträdare kan utlämnas med beaktande av 32 kap. 4 § OSL

Ensamkommande barn från Ukraina kan folkbokföras i Sverige

EU:s ministerråd har i juni 2024 beslutat att förlänga massflyktsdirektivet till 4 mars 2026. Beslutet innebär att många massflyktingar uppfyller kravet på folkbokföring i Sverige och därmed även kan uppbära vissa socialförsäkringsförmåner m.m. För ensamkommande barn som folkbokförs kan det finnas skäl att överväga om en särskilt förordnad vårdnadshavare ska utses. Dessa barn anses som regel ha hemvist i Sverige och det är troligt att barnen kommer att vistas i Sverige under en längre tid framöver. Det kan därmed finnas skäl att ersätta den gode mannen med en särskilt förordnad vårdnadshavare, vars arbete kan inriktas på den mer långsiktiga planeringen för barnets framtid.

Läs vidare om folkbokföring av massflyktingar på [SKR:s hemsida](#).

Professionella ställföreträdare är personuppgiftsansvariga

Europadomstolen har på en begäran om förhandsavgörande från den regionala domstolen i Hannover, Tyskland, prövat frågan om en god man som utsetts enligt lag och utövar verksamheten yrkesmässigt, är att anses vara personuppgiftsansvarig enligt EU:s dataskyddsförordning (GDPR).

Domstolen klargör inledningsvis att dataskyddsförordningen inte ska tillämpas på behandling av personuppgifter som en fysisk person utför i ett led av verksamhet av ren privat natur eller samband med hens hushåll (artikel 2).

I aktuellt fall hade dock en advokat förordnats som god man.

Europadomstolen förtydligar (punkt nr 24 i domskälen) att den fysiker som utför uppdraget som god man inom ramen för sin yrkesverksamhet, faller inom dataskyddsförordningens tillämpningsområde.

”En tidigare god man som har utövat uppdraget som god man åt en person inom ramen för sin yrkesverksamhet ska anses vara

”personuppgiftsansvarig” i den mening som avses [artikel 15] avseende de personuppgifter som denna person som den tidigare gode mannen förfogat

över, och att all behandling måste ske i enlighet med samtliga bestämmelser i förordningen, särskilt artikel 15 i denna.”

EU-domstolen, mål C-461/22, meddelad 2024-07-11.

Länsstyrelsernas organisation förändras 1/1 2025

Förmyndarskapsförordningens 20 § har en ny lydelse från 1/1 2025 vilket medför att Länsstyrelsernas organisation för överförmyndarfrågor ändras. Länsstyrelsen i Norrbotten län övertar uppgifter från Länsstyrelsen i Västernorrland. Länsstyrelsen i Örebro län övertar uppgifter från Länsstyrelsen i Dalarnas län och Länsstyrelsen i Stockholms län. Länsstyrelsen i Örebro län blir också ansvarig för statistik på riksnivå från 1/1 2025.

Kommande kurser och webbsändningar

20 sept	Webbsändning: Aktuellt för överförmyndare
17 okt	Kurs: Arv, bodelning & dödsbo för överförmyndare
6 nov	Fördjupande seminarium: Framtidsfullmakter
11-12 nov	Grundkurs för nya inom överförmyndarverksamheten
6 dec	Aktuellt för överförmyndare.
Tema: Verksamhetssystem & digitalisering

Ytterligare arrangemang planeras för 2024. Besök gärna SKR:s webbplats med information om evenemang för att se aktuellt utbud.

Har du önskemål? Maila till Kontaktcenter på info@skr.se.

SKR:s juridiska rådgivning sker främst genom info@skr.se alternativt till respektive sakkunnig på ordinarie telefontid. Undertecknad har telefontid vardagar 13:00-15:00.

Kalle Larsson

Instagram: @ofKalle